

סקירת אמצעי תשלום: עבודת חקר

דף עבודה כללי

לפניכם סקירה מקיפה על אחד מאמצעי התשלום הקיימים היום.
עליכם **לתמצת** את הסקירה **ולהציגה** בפני הכיתה במשך 3-5 דקות באמצעות מצגת, פוסטר או כל כלי עזר אחר.

ניתן לשלב במסגרת ההצגה שירה, ריקוד, הצגה, סרטון וכדו'.
במסגרת הצגת הסקירה, עליכם **להשיב** על השאלות הבאות:

1. מהו אמצעי התשלום מבחינה טכנולוגית?
2. כמה עולה להפיק את אמצעי התשלום?
3. כיצד מבטיחים את האמון באמצעי התשלום (אמצעים נגד זיוף למשל)?
4. מהם היתרונות והחסרונות שלו?
5. כיצד צריך להשתמש בו?
6. מי קהל היעד של אמצעי התשלום?

מטבעות

מטבעות הם אמצעי תשלום מסורתי ועתיק שעדיין בשימוש היום, אם כי הרבה פחות מבימי קדם ואפילו פחות מלפני 100 שנה. מטבעות קיימים מזה 2,600 שנים. ההבדל בין מטבע לאמצעי חליפין הוא שילוב של התפתחות טכנולוגית בעיבוד מתכות (תקופת הברזל) והתפתחות מערכות שלטון מרכזיות. אמצעי חליפין היו אבנים יקרות ומתכות אשר מצד אחד לא התקלקלו אבל מצד שני היה קשה להחליט על ערכן בין מקומות שונים. השלטון המרכזי (ממשלה) הבטיח את האפשרות לעשות שימוש במטבעות בשטחו וגם איפשר לשלטון לגבות בכך מיסים ולשלם על הוצאות הממשלה ומשכורות לפקידיו הממשל וחיליו.

ההבדל בין מטבע לבין פיסת מתכת הוא פעולת ההטבעה – לחיצה באמצעות מכשירים על פיסות מתכת מדודות במשקלן והרכבן במוסד של השלטון – המטבעה. השלטון היה ערב, כלומר הבטיח את ערך המטבעה באמצעות הטבעה של ציור וטקסט על המטבע.

יחד עם זאת מטבעות גם ניתן היה לזייף, כלומר להוסיף מתכת זולה במקום מתכת יקרה. על כן השלטונות היו יוצרים תצורות מיוחדות וסימני זיהוי שהקשו על הזיוף. בצרפת של המאה ה-17 פעלו עשרות מיטבעות לאורך גבולות הממלכה. כל מיטבעה קיבלה את אותה דוגמת המטבע (עם פני המלך או ציור אחר) אך כל מיטבעה קיבלה דוגמה עם פגם זעיר ייחודי. כך אם מיטבעה מסוימת זייפה את יחס המתכת היקרה (זהב או כסף) והמתכת הזולה (ברזל או נחושת) ניתן היה לגלות באיזו מיטבעה היה הזיוף ולהביא את האחראים לדין.

מטבעות היו קלים יותר לנשיאה ולניהול מאשר סחורות ואמצעי חליפין, אבל עם התפתחות המסחר ועליית רמת החיים מצד אחד, וירידת ערך המטבעות מצד שני, היתרון הזה נשחק. רכישת מכונית חדשה בשווי של 100,000 ₪ במטבעות של 10 ₪ מצריכים לשאת 10,000 מטבעות במשקל כולל של 700 ק"ג. זה בערך חצי ממשקלה של מכונית משפחתית!

מטבעות אמנם נמצאים בשימוש גם בימינו, אבל אם עד לפני 300 שנה הן היו אמצעי התשלום הכמעט בלעדי, הרי היום מטבעות משמשים לשברירי האחוז מסך המסחר בעולם. כ-20 מדינות בעולם (נורבגיה ואיראן למשל) כלל לא משתמשות במטבעות או שהשימוש בהן נדיר. בגלל העלות הגבוהה יחסית של זיוף מטבעות, נדיר לראות מטבעות מזויפים היום. בגלל עליית ערך הנחושת בשל הביקוש הגבוה שנוצר עקב פריסת רשת החשמל בסין (כבלי חשמל מייצרים מנחושת), מטבע הסנט האמריקאי שווה יותר כמתכת מאשר כמטבע נקוב.

בישראל יש כיום בשימוש מטבעות בערכים של 10 ו-50 אגורות, 1, 2, 5, 10 שקלים חדשים. מטבעות בערך של 1 ו-5 אגורות יצאו משימוש בשל ערך נמוך והעלות הגבוהה של הנחושת, שעלתה על הערך הנקוב.